

Leren lezen

Natuurlijk leert een kind lezen.

Amsterdam, Pendoor, 1986, 117 pp.

Uitgegeven in de TOP-reeks nr. 3 (Taal onderwijs Praktijk)

De titel van dit boekje 'Natuurlijk leert een kind lezen' deed me onwillekeurig denken aan een affiche bij mijn tandarts 'Natuurlijk poets je je tanden, maar poets je wel goed?'. Wat daarin expliciet wordt aangegeven, vormt impliciet het motief voor het besproken werk, met name de onvrede met gebruikelijke wijzen van doen. De auteurs willen hun misnoegdheid uitdrukken ten aanzien van bestaande vormen van leesonderwijs. Maar er is meer. De titel vat eveneens kernachtig de door hen voorgestane visie op lezen samen, te weten 'natuurlijk' leren lezen, aansluitend bij en steunend op de taalontwikkeling van het kind.

Wat verklaart juist nu dit ongenoegen? Op 1 augustus 1985 werd in Nederland de nieuwe wet op het basisonderwijs van kracht. Daardoor versmolten kleuter- en lager onderwijs tot één geheel. De hoofdbedoeling: een betere aansluiting verkrijgen, de integratie van KOLO (=Kleuteronderwijs/Lager onderwijs) realiseren. De onderwijsbevoegdheid van de leerkrachten basisonderwijs werd dus verruimd. Bovendien legde het beleid de klemtoon op de zgn. zorgverbreding: de leerkrachten hebben tot taak ook de kinderen die op het eerste gezicht niet onmiddellijk meekunnen, zoveel mogelijk binnen de stroom van het reguliere onderwijs te houden. Binnen de zorgverbreding ging in eerste instantie de aandacht naar leren lezen: lezen werd als 'speerpunt' gekozen voor het zorgverbredingsbeleid, omdat nogal wat kinderen daar precies moeite mee hebben, uit het gewone onderwijs verwezen worden, moeten zittenblijven enz. Voor de leerkrachten van de basisschool werd een driejarige (85-88) nascholing (binnen werktijd) opgezet, gericht op leesonderwijs. Het is nu precies bij deze breed opgezette recyclage dat voor de medewerkers aan dit boekje het schoentje wringt: zij zijn het niet eens met de inhoud ervan. In deze nascholing worden de methodes Caesar (Veilig leren lezen) en Kooreman (Letterstad) uitgediept. Zoals bekend worden ze in het merendeel der scholen gebruikt. Niet alleen herkauwen de leerkrachten aldus bekend materiaal, maar dit impliceert bovendien dat de oorzaak van falen eerder bij de leerlingen, dan wel bij de methode gezocht wordt. Aan het leesonderwijs wordt niets wezenlijks gedaan, zo menen de auteurs. Het is immers goed mogelijk dat leerlingen uit de leesboot vallen wegens de aard van de methode (inhoud, tempo, e.d.m.).

In 'Natuurlijk leert een kind lezen' willen de auteurs materiaal voor die nascholing aanbrengen. Ze willen de leerkrachten aanzetten om hun eigen werkwijze (i.c. methodes Caesar en Letterstad) te problematiseren en kennis te nemen van alternatieven. Het werk valt uiteen in twee delen. Het eerste gaat over leren lezen. Daarin wordt praktisch beschreven hoe dergelijke alternatieve leesactiviteiten eruit zouden kunnen zien. Koos Rademaker beschrijft mogelijkheden voor een leesonderwijs dat uitgaat van het gebruik van letters, iets waar kinderen

op een natuurlijke wijze geïnteresseerd voor zouden zijn. In het artikel van Kees de Baar wordt aangegeven hoe in Zeeland op een aantal scholen geïntegreerd lees- en taalonderwijs wordt gegeven, gebaseerd op het centraal idee dat lezen betekenisvol moet zijn. Vervolgens illustreert Erik Bertling hoe allochtone kinderen met de methode Caesar leren lezen op een school in Amsterdam. Sluiten deze drie opstellen nog aan bij de meest gangbare leesmethoden, dan komen in de volgende bijdragen methodes aan de orde die afgeleid zijn van de principes voorgesteld door coryfeeën van de toch al niet meer zo recente 'Nieuwe schoolbeweging', met name Montessori (Corrie Brouwer). Freinet (Rob Godfried) en Petersen (Charles van der Mark).

Deel 2 gaat over schrijven, meer bepaald over het zelf maken van teksten (Claartje Hülsenbeck) en het verwerken ervan (Ria Milder). Het boek komt ongetwijfeld tegemoet aan de opzet : een alternatief brengen voor de nascholingscursus. Maar ook voor de Vlaamse lezer lijkt het ons een erg bruikbaar boekje, zeker voor wie met leren lezen bezig is, er kritisch over wil nadenken, zich al of niet goed voelt in zijn/haar methode en op zoek is naar alternatieven - zachte of harde - voor zijn/haar huidige of toekomstige praktijk. Uiteraard wil ik hiermee niet suggereren dat de methodes Caesar en Kooreman naar de prullemand moeten worden verwezen.

Tot slot nog dit. De bijdragen van Charles van der Mark en van Rob Godfried zijn reeds eerder gepubliceerd in Moer. Dit boek is trouwens ook tot stand gekomen in samenwerking met VON-Nederland en de sectie Nederlands van de Vereniging voor leraren in Levende Talen. Te bestellen door f.15 over te schrijven op postgiro 42 65 736 van uitgeverij Pendoor Amsterdam.

Lut Van Damme, Kollebloemstraat 61, 9910 Mariakerke

Schrijfvaardigheidsonderwijs : docentfeedback of leerlingenrespons ?

Rijlaarsdam, G.C.W. Effecten van leerlingenrespons op aspecten van stelvaardigheid, Amsterdam, S.C.O.-Universiteit van Amsterdam, 1986 (S.C.O.-Rapport nr. 88).

Het schrijfvaardigheidsonderwijs staat de laatste jaren weer hevig ter discussie. Zo lieten zeer recentelijk Daems en Wesdorp in hun rapport "De positie van het onderwijs in het Nederlands en de rol van de overheid in Nederland en Vlaanderen" een noodkreet horen over dit soort onderwijs. Schrijfprodukten zijn natuurlijk in het oog springende resultaten van onderwijs en dienen daarom vaak als peilstok voor een globale onderwijsevaluatie. Schrijfvaardigheidsonderwijs is echter moeilijk beheersbaar. Zicht op vooruitgang vergt geduld, waardoor gemakkelijk de opvatting groeit dat dit soort onderwijs nauwe-